

is given. Causes of time losses are determined on the basis of timing data and interviewing managers of the studied enterprises involved in the operational management of production. Necessity of improving organization of information and communication support in the light of contemporary development of information and telecommunication systems and technologies is proved in order to increase the efficiency of management in agricultural production on the basis of cause-and-effect diagram.

Key words: management of agricultural production, operational management, information, IT technologies.

УДК 336.144.2

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н.І. Гвоздєй, кандидат економічних наук

Ю.В. Улянич, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

В статті аргументовано необхідність розширення фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств з позиції їх економічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності в нових ринкових умовах.

Ключові слова: операційна діяльність, інвестиційна діяльність, фінансові ресурси, рентабельність, грошові потоки, грошові кошти, кредитні ресурси.

Постановка проблеми. Зміна економічної моделі діяльності призвела до радикальної дифузії базисних умов функціонування підприємств реального сектора економіки і, насамперед, агропромислового комплексу. Розвиток вітчизняної аграрної економіки в нових ринкових умовах відбувається за складним та неоднозначним сценарієм. Саме тому в подібних умовах важливе значення набуває інвестиційна діяльність. З огляду на зазначене різні його аспекти становлять науковий інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове обґрунтування економічних підходів до фінансового забезпечення інвестиційної діяльності та управління фінансами сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах висвітлені у фундаментальних наукових працях таких вчених як: В. Алексійчук, В. Андрійчук, В. Білик, М. Гладій, О. Гудзь, М. Дем'яненко, Ю. Коваленко, М. Коденська, М. Кропивко, П. Лайко, І. Лукінов, М. Малік, Б. Пасхавер, В. Савчук, П. Саблук, В. Ситник, П. Стецюк, О. Ульянченко, А. Чупіс та ін.

Методика досліджень. У процесі дослідження використовувалися такі методи: абстрактно – логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), монографічний та порівняльний аналіз, економіко-статистичний.

Результати досліджень. Із становленням та розвитком ринкових відносин в аграрному секторі економіки з'явилися нові господарські формування, що базуються на різних формах власності, відбулися істотні зміни в податковій, інвестиційній та амортизаційній політиці держави,

виникли альтернативні джерела формування фінансових ресурсів. Для забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в умовах членства в СОТ існує нагальна потреба створення сучасної матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво нових технологій, машин, сортів рослин та порід тварин. Вирішення цього завдання не можливе без реалізації великомасштабних інвестиційних проектів, які вимагають значних обсягів фінансових та матеріальних ресурсів, що іммобілізуються з господарського обороту на досить тривалий час. Разом з тим, нині існує протиріччя між реальною потребою в обсягах інвестиційної діяльності, спрямованої на оновлення та розвитку матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, та наявними джерелами власних фінансових ресурсів [1].

Ми виходимо з розуміння того, що фінансування інвестиційної діяльності є не окрема відособлена сфера, а невід'ємна складова частина системи управління формуванням та використанням фінансових ресурсів. Всі управлінські рішення в цій сфері прямо чи опосередковано впливають на результати не тільки інвестиційної, а й основної діяльності підприємства. З цих позицій воно підпорядковане загальній економічній стратегії підприємства, яка визначає базові фінансові умови розвитку інвестиційної діяльності.

На особливості фінансового забезпечення інвестиційного процесу суб'єктів господарювання у сільському господарстві та відшкодування використаних на ці цілі фінансових ресурсів, головним чином, впливає специфіка активів, які створюються в результаті здійснення інвестицій. Вона проявляється в:

- територіальній локалізації та обмеженій мобільності засобів праці, яка зумовлена необхідністю певного виду спеціалізації сільськогосподарського виробництва залежно від природно-кліматичних умов;
- технологічній специфічності, пов'язаній з існуванням істотного розриву між часом виробництва та робочим часом, біологічними особливостями використовуваних живих організмів;
- часовій обмеженості використання активів, визначену сезонним характером сільськогосподарського виробництва.

В процесі інвестиційної діяльності відбувається рух фінансових ресурсів, особливість якого впливає на вибір методології управління цими процесами. На передінвестиційній стадії проводиться селекція об'єктів їх вкладення та оцінка відповідності стратегічним і тактичним завданням економічного розвитку підприємства; оцінюється доступність та доцільність використання наявних джерел фінансування; акумулюються фінансові та інші ресурси, необхідні для реалізації інвестицій; аналізуються можливі наслідки та результати здійснення інвестицій; оцінюється ймовірність отримання негативних результатів та вплив на це таких чинників як ризики і інфляційні процеси; порівнюються альтернативні варіанти спрямування фінансових ресурсів та відбирається кращий з них для реалізації. Управління фінансовими ресурсами на цій стадії пов'язане з прогнозно-аналітичними розрахунками та ухваленням фінансових рішень.

Отже, на всіх стадіях інвестиційного процесу існує необхідність прийняття управлінських рішень щодо формування та використання

фінансових ресурсів. Від їх якості істотно залежать перспективи економічного розвитку підприємства. Тому методологія прийняття таких рішень має вирішальне значення.

Оцінка прогнозованих результатів та наслідків є основою прийняття виважених управлінських рішень. В умовах централізованої системи управління економікою критерієм прийняття таких рішень виступало нормативне значення ефективності. З переходом до ринкового механізму господарювання таким критерієм слугує індивідуальне сприйняття цінності або значимості певних результатів власником фінансових ресурсів. Це стало підґрунтям використання як різних критеріїв доцільності та ефективності фінансових рішень, так і методів їх розрахунку.

Не обов'язково, що рішення про фінансування будуть прийняті за умови відповідності прогнозних оцінок наперед встановленим критеріям їх прийнятності. Вони виступають лише одним з елементів алгоритму обґрунтування і умовою зниження ризику ухвалення помилкових рішень. З цієї точки зору, жоден із запропонованих показників не можна абсолютизувати.

Визначальним в аналізі фінансових ресурсів є вибір як системи показників, так і окремих вимірників з їх складу. Нині певною мірою конкурують два підходи і відповідні їм методики: а) абсолютної і порівняльної ефективності капітальних вкладень, що використовувалися в практиці управління централізованою радянською економікою; б) статичні (прості) та динамічні (фінансові) методи, обґрунтовані західною фінансовою наукою і використовувані багатьма зарубіжними підприємствами. При цьому варто відмітити, що між показниками першого підходу і статичними методами другого існує певна методична подібність [2].

Існування значної кількості аналітичних методів актуалізує питання їх вибору. Воно насущне у зв'язку з тим, що результати використання різних показників для аналізу одних і тих же об'єктів досить часто мають між собою протиріччя щодо їх інтерпретації, які пов'язані з обсягом використовуваних фінансових ресурсів, тривалістю життєвого циклу, типом оцінюваних грошових потоків тощо.

Перевагу тому чи іншому показнику слід делегувати залежно від конкретних завдань фінансового аналізу інвестицій. Фінансові обґрунтування на різних фазах інвестиційного циклу мають свою специфіку, яка теж впливає на вибір методів.

При порівнянні проектів або їх варіантів на вибір показників суттєво впливає адекватність обсягів використовуваних фінансових ресурсів на їх фінансування. Коли вони між собою суттєво не відрізняються, то варто застосовувати метод NPV, в іншому випадку – індекс рентабельності.

Найбільш складним елементом прогнозно-аналітичних розрахунків є грошові потоки. Майже в усіх досліджених нами наукових публікаціях з цього питання методика їх прогнозування подається спрощено без розкриття її специфіки. Як правило, методичною основою таких розрахунків є бухгалтерській підхід до калькулювання собівартості чи до складання звіту про рух грошових коштів. Такий підхід не повною мірою відповідає вимогам фінансового аналізу. Зокрема, ігнорується те, що „запропонований економістами метод фінансового планування показує майбутні вхідні та

вихідні потоки грошових коштів унаслідок (прийняття) рішення, при чому акцент робиться на приріст параметрів або диференціальні ефекти рішення” [3, с.44]. Тобто, в процесі планування грошових потоків необхідно врахувати всі зміни витрат і доходів, пов’язані з реалізацією проекту. Неврахування цієї методичної вимоги призводить до істотної помилки, яка ставить під сумнів коректність і навіть правильність висновків про прийнятність аналізованого напрямку використання фінансових ресурсів.

Якщо не брати до уваги прирістний потік, то можливі два типи помилок. Перший: в процесі планування вся сума непрямих (опосередкованих) витрат буде розподілятися, у тому числі й на продукцію проекту, методами, прийнятими в практиці бухгалтерського обліку. При цьому ігнорується той факт, що більша частина таких витрат має місце незалежно від того, здійснює підприємство проект чи відмовляється від нього. Тому в планових розрахунках до складу елементів грошового потоку можуть включатися лише конкретний приріст витрат, зумовлений реалізацією проекту.

Другий. Проекти, які мають негативні грошові потоки взагалі випадають із сфери застосування методів оцінки на основі дисконтованих чистих грошових потоків.

Істотність похибки, яка може виникнути при ігноруванні цієї методичної вимоги, ілюструють порівняльні дані розрахунку доцільності та ефективності фінансування розвитку зернового господарства ТОВ „Липчанське“ Чигиринського району Черкаської області (табл. 1).

Із табл. 1. видно, що без урахування витрат на залучення фінансових ресурсів проект є прийнятним і за загальним чистим грошовим потоком і за його прирістним значенням. Якщо ж приймати до уваги фактор дисконту, то сума загального грошового потоку стає негативною, а прирістного – залишається позитивною. Така відмінність окрім врахування ціни джерел фінансових ресурсів пояснюється тим, що без реалізації проекту прогнозувалось збільшення витрат на виробництво зернових культур та при розрахунку загального грошового потоку до уваги беруться витрати, які підприємство нестиме незалежно від реалізації проекту [4].

1. Порівняльний аналіз оцінки ефективності фінансування будівництва машинно-тракторного парку ТОВ „Липчанське“ Чигиринського району Черкаської області за загальним і прирістним чистим грошовим потоком, тис. грн

Чистий грошовий потік	Період реалізації проекту					Загальний підсумок
	0	1	2	3	4	
<i>Не дисконтований</i>						
загальний	-2000,0	316,0	648,0	753,8	1204,8	922,6
прирістний	-2000,0	436,0	763,0	863,8	1314,8	1377,6
<i>Дисконтований</i>						
загальний	-2000,0	270,5	475,0	473,1	647,3	-134,0
прирістний	-2000,0	373,3	559,3	542,1	706,4	181,1

В науковому плані визначення норми дисконту не представляє

складнощів. При обґрунтуванні теоретико-методологічних питань аналізу ефективності використання фінансових ресурсів, було встановлено, що в якості бази для її визначення виступає модель альтернативної вартості. Наша позиція з цього питання зводиться до використання в цьому контексті кумулятивного методу. Разом з тим, існує необхідність зробити певні уточнення [5].

Урахування інфляції за допомогою формули Фішера, яка встановлює взаємозв'язок між реальною та номінальною вартістю грошей прийнятне у випадку однорідної інфляції. В умовах же так званої структурної інфляції, яка характерна для трансформаційних економік, цей підхід призводить до суттєвих похибок та підстав для ухвалення неадекватних фінансових рішень. Тож кращим вирішенням питання врахування інфляції є коригування вартісної оцінки елементів грошових потоків на прогнозовані індивідуальні темпи їх змін.

Якщо стосовно цінової кон'юнктури проводяться прогнози розрахунки і відповідна аналітична інформація оприлюднюється в спеціальних виданнях, то фінансові ризики для окремого підприємства мають індивідуальний характер. Тому питання їх оцінки залишається постійно актуальним. Його розв'язання може здійснюватись різними методами. Один з них – експертний. Разом з тим, на нашу думку, для більшості сільськогосподарських підприємств цілком доступний аналіз чутливості ключових перемінних системи фінансового забезпечення інвестиційного процесу, що дає уявлення про його стійкість до впливу ризиків, пов'язаних з її окремими елементами. За допомогою цього методу встановлюється вплив складових грошового потоку чи норми дисконту на зміну вибраного критерію прийнятності [6].

Для аналізованого нами проекту такими ключовими змінними фінансового забезпечення, які можуть вплинути на величину чистої теперішньої вартості, є ціна кредиту комерційного банку та частка цього джерела в загальному обсязі. Проведений аналіз чутливості проекту до зміни ціни кредитних ресурсів показав, що запланований напрям використання фінансових ресурсів має суттєвий „запас міцності” (рис. 1). Він залишається прийнятним до порогового значення цього параметра – 33,0 %, або майже до півтора кратного зростання. Така динаміка ціни кредиту малоімовірна, тому потенційний негативний вплив не є критичним щодо можливості реалізації цього напрямку використання фінансових ресурсів. Інший елемент фінансового забезпечення реалізації інвестиційного проекту – структура його джерел. Оскільки найвища ціна у кредитних ресурсів, то очевидно, що негативний вплив матиме місце лише у випадку зростання їх частки в загальному обсязі джерел фінансових ресурсів. Аналіз чутливості дав можливість встановити, що її критичне значення знаходиться за межами 70%.

Враховуючи результати аналізу чутливості проводиться коригування на чинник ризику середньозваженої ціни джерел фінансових ресурсів чи окремих елементів грошового потоку. В розглянутому нами випадку можливий негативний вплив на фінансові результати реалізації проекту не суттєвий, тому не змінює висновку про доцільність його реалізації.

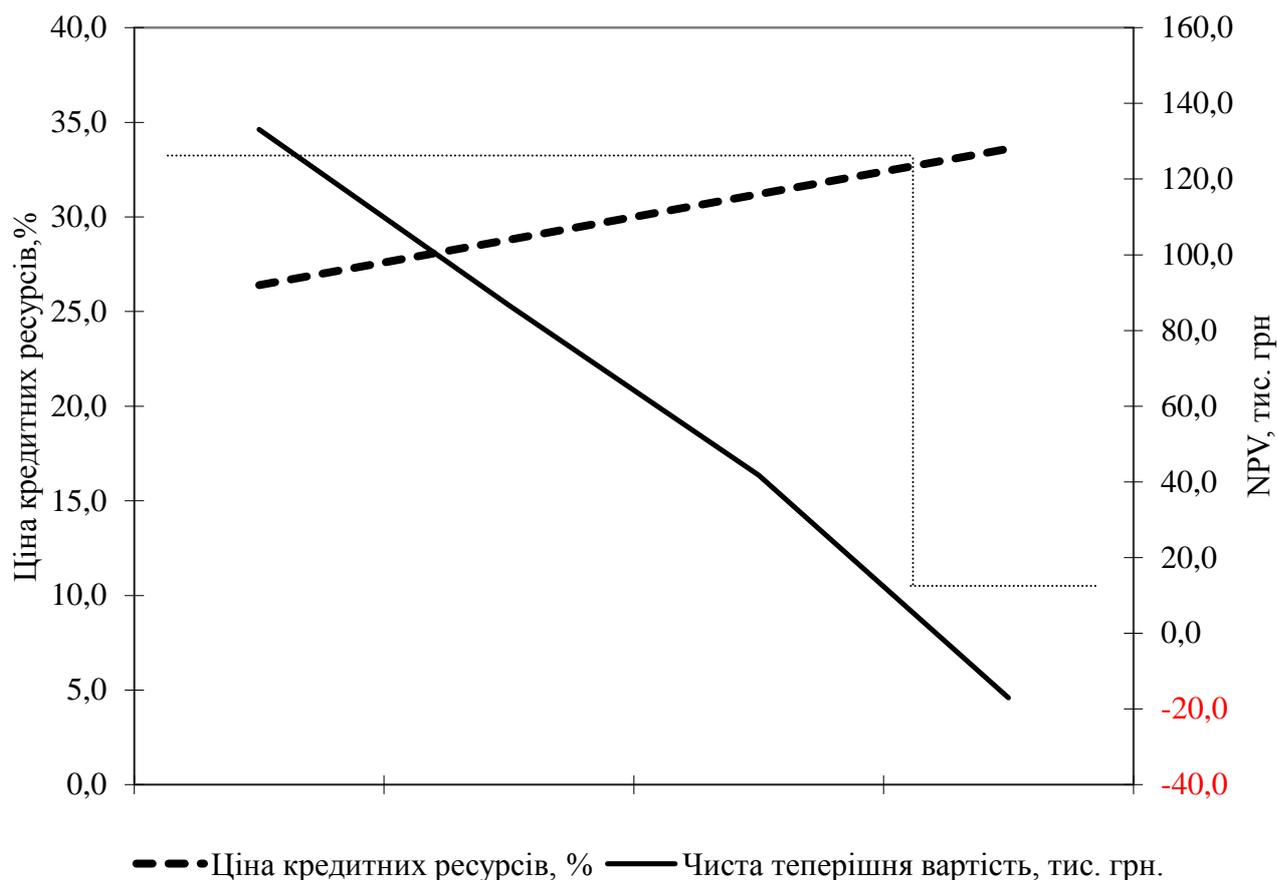

Рис. 1. Аналіз чутливості проекту до ціни кредитних ресурсів

Емпіричне дослідження практики кредитування сільськогосподарських підприємств комерційними банками вказує на те, що відсотки за користування ними у багатьох випадках не можна прийняти як ціну цього джерела фінансових ресурсів. Окрім відсотків до складу витрат на залучення потрібно включати й супутні витрати, пов'язані із здійсненням: а) первинного внеску (обов'язкового мінімального платежу), який вимагають окремі банки; б) страхування кредиту; в) оцінки об'єкта застави; г) оформлення кредитного договору; г) інших витрат.

Висновки. Отже, на основі проведеного дослідження визначено методологічні підходи до аналізу фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на інвестиційні цілі. При обґрунтуванні теоретико-методологічних питань аналізу ефективності використання фінансових ресурсів, було встановлено, що в якості бази для її визначення виступає модель альтернативної вартості.

На основі дослідження практики кредитування сільськогосподарських підприємств комерційними банками встановлено, що окрім відсотків до складу витрат на залучення фінансових ресурсів потрібно включати й супутні витрати, пов'язані із здійсненням: первинного внеску, який вимагають окремі банки; страхування кредиту; оцінки об'єкта застави; оформлення кредитного договору та ін. витрати.

Література

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси: Навчальний посібник / За заг. Ред.. В.Д. Базилевича. – 2-е вид., перероб. І доп.- К.: Атіка, 2004. – 416с.
2. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник./ В.М. Опарін,- 2-ге вид., доп. І перероб. – К.: КНЕУ, 2002. -240с.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. / О.Д. Василик, - К.:НІОС, 2001.- 416с.
4. Гвоздей Н.І. Фінансовий план інвестиційної діяльності. / Н.І.Гвоздей // Економіка: проблеми теорії та практики № 253., 2009. – Дніпропетровськ. с. 1149-1158;
5. Модельний закон «Про інноваційну діяльність» прийнятий на двадцять сьомому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав – учасників СНД ВІД 16.11.2006р. №27-16.
6. Мринська Т.С. Управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств / Т.С. Мринська // Науковий вісник НАУ. – К., 2008. – Вип. 131. – с.124-127.

References

1. Lukyanuk M. M State investment and ways of its intensification in agriculture in the region. *Agro Incom* №11- 12., 2007., pp. 28-31. (in Ukrainian).
2. Kabluk P.T. Investment attractiveness of agro - industrial regions of Ukraine / P. T. Kabluk, M. I. Kissel, M.Y. Kodenska etc.; Ed. E. Kissil, M.Y. Kodenskoyi. - K .: NC IAE, 2005. – 478 p. (in Ukrainian).
3. Kisil M. I. Trends and directions of agrarian investment process intensification. *Economy AIC*. – 2002. No 4., pp. 66-71. (in Ukrainian).
4. Lanchenko E.O. Historical aspects of investment processes. *Economy AIC*., 2005. no 12, pp. 86 – 92. (in Ukrainian).
5. Starikov O. Investments in agriculture Ukraine. *Visnyk of Lviv State Agrarian University: Economics APK*. no №5-L .: Lviv State. Agrar. University Press, 2010., pp. 175–178. (in Ukrainian).
6. Nesterchuk Y.O. Butko N.V. (2013) *Resource potential of the grocery subcomplex AIC [Text]: monograph*. - Cherkasy, 2013. 215 p. (in Ukrainian).

Одержано 12.10.2015

Аннотація

Гвоздей Н.И., Ульянов Ю.В.

Финансовое обеспечение инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий

Изменение экономической модели деятельности привела к радикальной диффузии базисных условий функционирования предприятий реального сектора экономики и, прежде всего, агропромышленного комплекса. Развитие отечественной аграрной экономики в новых рыночных условиях происходит по сложному и неоднозначным сценарию. Именно поэтому в подобных условиях важное значение приобретает инвестиционная деятельность. Учитывая указанное различные его аспекты составляют научный интерес.

В процессе исследования использовались следующие методы: абстрактно - логический (теоретические обобщения и формирования выводов), монографический и сравнительный анализ, экономико-статистический.

При инвестиционной деятельности создается конструктивный потенциал формирования адаптивных моделей экономического развития сельскохозяйственных предприятий, а также принципов и методов их экономической модернизации, а, соответственно, и различных стратегий управления финансовым обеспечением инвестиционной деятельности, способствовать расширению возможностей доступа к внешним источникам формирования финансовых ресурсов через повышение финансовой устойчивости и инвестиционной привлекательности, активизации инвестиционного процесса с целью модернизации и развития материально-технической базы сельскохозяйственного производства и повышению его конкурентоспособности в условиях членства в ВТО.

Финансирование инвестиционной деятельности является не отдельной обособленной сферой, а неотъемлемой составной частью системы управления формированием и использованием финансовых ресурсов. Все управленческие решения в этой сфере прямо или косвенно влияют на результаты не только инвестиционной, но и основной деятельности предприятия. С этих позиций оно подчинено общей экономической стратегии предприятия, которая определяет базовые финансовые условия развития инвестиционной деятельности.

Особенности финансового обеспечения инвестиционного процесса субъектов хозяйствования в сельском хозяйстве и возмещения использованных на эти цели финансовых ресурсов, главным образом, влияет специфика активов, создаваемых в результате осуществления инвестиций.

На основе исследования практики кредитования сельскохозяйственных предприятий коммерческими банками установлено, что кроме процентов в состав расходов на привлечение финансовых ресурсов нужно включать и сопутствующие расходы, связанные с осуществлением: первоначального взноса, который требуют отдельные банки; страхование кредита; оценки объекта залога; оформление кредитного договора и др. расходы.

Ключевые слова: *операционная деятельность, инвестиционная деятельность, финансовые ресурсы, рентабельность, денежные потоки, денежные средства, кредитные ресурсы.*

Annotation

Gvozdey N.I., Ulyanich Y. V.

Financial support of investment activity of agricultural enterprises

Changes in the economic business model has led to a radical diffusion of basic conditions for the functioning of the real economy and, above all, agriculture. The development of domestic agricultural economy in the new market conditions occurs on a complex and ambiguous scenario. That is why in such conditions becomes important investment activity. Considering these various aspects constitute scientific interest.

The study used the following methods: abstract - logical (theoretical generalizations and drawing conclusions), monographic and comparative analysis, Economics and Statistics.

When investing activities generated constructive potential formation of adaptive models of economic development of the agricultural enterprises, as well as the principles and methods of economic modernization, and, respectively, and a variety of management strategies financial support of investment activity, increase opportunities of access to external sources of formation of financial resources through improved financial stability and the investment attractiveness of investment process with a view to modernization and development of material-technical base of agricultural production and enhance its competitiveness in terms of membership in the WTO.

Financing of investment activity is not a separate sphere separate and integral part of the

management system formation and use of financial resources. All administrative decisions in this field directly or indirectly affect the results of not only investment, but also the main activity of the enterprise. From this perspective, it is subordinated to the overall economic strategy of the enterprise, which defines the basic financial terms of the development of investment activity.

Features of financial support of the investment process of economic entities in agriculture and compensation used for the purpose of financial resources, mainly affects the specificity of assets created as a result of the investment.

Based on the study of the agricultural enterprises lending practices by commercial banks it found that other than interest in the costs of obtaining financial resources need to be included and associated costs related to the implementation: initial payment, which require individual banks; credit insurance; assessment of collateral object; loan agreement and other. expenses.

Key words: *operating, investment, financial resources, profitability, cash flows, cash loans.*

УДК 336.71 (477)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**О.Б. Денис, кандидат економічних наук
Львівський інституту банківської справи ДВНЗ «Університет
банківської справи»**

В статті розглянуто тенденції розвитку банківської системи України за період 2000-2015 рр. Проаналізовано структуру банківського сектору, динаміку та процеси банківських банкрутств, структуру банківських активів та пасивів, напрямки інвестування та показники прибутковості. Визначено ключові проблеми та перспективи розвитку банківського сектору на сучасному етапі.

Ключові слова: *банк, банківська система, банківська криза, кредити, депозити, банківське регулювання*

Постановка проблеми. Серед проблем розвитку економіки України питання дослідження тенденцій функціонування банківського сектору країни посідають важливе місце.

Це обумовлено тим, що стабільно та ефективно працююча банківська система є гарантом результативного грошово-кредитного регулювання економіки, ефективності кредитно-розрахункового обслуговування господарського обороту тощо.

В Україні банківська система не виконує ефективно притаманних її функцій, наслідком чого є зниження темпів розвитку економіки, падіння національної фінансової стабільності та безпеки фінансової системи країни загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на актуальність питання, проблематика розвитку вітчизняної банківської системи є предметом досліджень багатьох вчених, серед яких слід відзначити праці О.І.Барановського, О.Д. Вовчак, П.М. Сенища, А.Я.Кузнецової, Л.В.Кузнецової, С.В.Міщенко, В.В. Рисіна, Т.С.Смовженко та ін.[1;2;3].

Водночас, віддаючи належне напрацюванням науковців, слід